

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Seinäjoen ammattikorkeakoulu pitää ehdotettuja lakimuutoksia kannatettavina. Ehdotettujen muutosten aiheuttamien käytännön toimenpiteiden ja uudistusten toimeenpano asettaa haasteita korkeakouluille, opetushallitukselle ja maahanmuuttoviranomaiselle, erityisesti hakijatiedotuksen ja järjestelmien uudistamisen vuoksi. Kun esim. Hakemuksen käsittelymaksua koskevista yksityiskohdista säädetään tarkemmin asetuksella, jää hyvin vähän aikaa ottaa käyttöön uusia järjestelmiä ja tiedottaa hakemusmaksusta potentiaalisia hakijoita. Toisaalta lakimuutosten ja niitä täydentävien asetusten voimaantuloa ei ole syytä millään tavalla viivyttää korkeakoulujen lukuvuosimaksuihin liittyvän nykytilan haastavuuden vuoksi. Tavoitellut muutosvaikutukset ovat kiireellisiä ja uudistetun lainsäädännön saattaminen voimaan nopealla aikataululla on erittäin tarpeellista.

Laki- ja asetusmuutosten sekä järjestelmien muuttamisen haasteellisen aikataulun vuoksi olisi toivottavaa, että OPH tiedottaisi hakemusmaksuun liittyvistä menettelyistä, ohjeista ja aikatauluista keskitetysti paitsi korkeakouluja myös hakijoita. Näin hakijoille menevä viesti olisi yhdenmukainen, ja välttyttäisiin moninkertaiselta eri korkeakouluissa tehtävältä tiedottamistyöltä.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu yhtyy HE:n perusteluihin ja johtopäätökseen siitä, että esityksellä ei ole vaikutusta verotukseen ja että korkeakoulut eivät ole jatkossakaan tulo- tai arvonlisäverovelvollisia lukuvuosimaksullisen koulutuksensa osalta sekä että korkeakoulu voi käyttää lukuvuosimaksujen tuotot koulutuksen ja tutkimuksen järjestämiseen ja on perusteltua, ettei tuloja veroteta ennen sitä. Pidämme tätä verotukseen liittyvää lausumaa tärkeänä osana puheena olevaa hallituksen esitystä.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Seinäjoen ammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan maksun tulee olla riittävän tuntuva, jotta sen avulla saadaan vähennettyä harkitsemattomien hakemusten ja heikkolaatuisten hakemusten määrää. Käsittelymaksun perimisen keskittäminen OPH:lle on kannatettava ehdotus. Hakemusmaksun käyttöönottoon liittyvänä riskinä on kuitenkin käsittelytehtävien lisääntyminen, ei niiden väheneminen.

Kun käsittelymaksu perustuu hakijan ilmoittamaan hakukelpoisuuden tuottamaan tutkintoon, on riskinä se, että hakijat kiertävät käsittelymaksua ilmoittamalla tutkintotaustakseen sellaisen tutkinnon, jolla ei synny käsittelymaksun maksuperustetta synny. Missä vaiheessa ja mikä taho tarkistaa hakijan antaman tiedon oikeellisuuden? Onko se OPH vai korkeakoulu? Jos väärillä tutkintotiedoilla tehty hakemus etenee korkeakouluun käsiteltäväksi ja virheellinen tieto huomataan vasta korkeakoulukäsittelyn vaiheessa, miten käsittelymaksu peritään jälkikäteen hakijalta, jonka olisi tullut maksaa käsittelymaksu? Entä seuraako virheellisen tiedon antamisesta hakijalle jotain sanktioita, esim. hakemuksen hylkääminen ao. hakukierroksella?

Jos samalla käsittelymaksulla voi saada useamman hakemuksen/ hakukierros (esim. Yhteishaun ja eri korkeakoulujen erillishauissa), mikä taho koordinoi, että käsittelymaksuun liittyvät virheet tulevat huomioituksi? Päällekkäisen työn vähentämiseksi yhteishaussa on myös hakemusmaksuihin liittyvän moninkertaisen tarkistustyön välttämiseksi oleellisen tärkeää, että priorisointi palautettaisiin ensimmäiseen yhteishakuun.

Nykytilanteessa, kun priorisointia ei ole, voi hakija hakea samalla hakulomakkeella jopa kuuteen yhteishaun kohteeseen kuudessa eri korkeakoulussa, jolloin kuuden eri korkeakoulun tulee käsitellä hakemus. Toivottavaa onkin, että OKM suhtautuu Arenen tekemään esitykseen priorisoinnin palauttamisesta ensimmäiseen yhteishakuun myönteisesti ja kiireesti alkaa valmistella lakimuutosta myös tältä osin yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Tärkeää on myös yhdessä korkeakoulujen kanssa valmistella sitä, miten erillishakujen käsittelymaksun toteuttaminen tapahtuu. Valmistelussa tulee huomioida se, ettei erillishakujen koordinointi ole OPH:ssa, vaan korkeakoulut vastaavat niistä itsenäisesti. Miten käsittelymaksun periminen toteutetaan erillishaun hakulomakkeilla, jotka tuotetaan hajautetusti eri korkeakouluissa?

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

-

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

SeAMK kannattaa esitystä.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Erittäin kannatettava ja korkeakoulujen talouden kannalta välttämätön muutos on se, että opiskelun vuoksi ensimmäisen kerran myönnetyn oleskeluluvan muutos esim. työperusteiseksi ei vapauttaisi

opiskelijaa lukuvuosimaksuvelvollisuudesta kyseisen tutkinnon suorittamisen aikana. Toivottavaa olisi myös se, että kiertämisen estävä lainsäädäntö koskisi takautuvasti jo ennen 1.8.2024 alkavan koulutukseen valittuja.

Ennakkoon on vaikea arvioida, millaisia lukuvuosimaksun kiertämisen mahdollistavia uusia aukkoja lakimuutoksen myötä syntyy. Toivottavaa onkin, että muutosta seurataan tarkasti ja korkeakoulujen kokemusten perusteella tarvittaessa edelleen kehitetään lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisevää lainsäädäntöä.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Erittäin kannatettava ehdotus korkeakoulujen lukuvuosimaksujen perimisen, maksuista vapauttamisen ja opiskeluoikeuden hallinnan tehtävien hoitamisen kannalta on uudistus, jolla korkeakoulut voivat saada maahanmuuttoviranomaiselta oman tehtävänsä kannalta oleellisia oleskelulupiin liittyviä tietoja.

Myös korkeakouluille ehdotettu mahdollisuus antaa salassapitosäännösten estämällä maahanmuuttoviranomaiselle opiskelua ja väärinkäytöksiä koskevia tietoja, joilla se arvioi voivan olla merkitystä oleskeluluvan myöntämiseen, peruuttamiseen tai raukeamiseen, on erittäin kannatettava hyvän viranomaisten välisen yhteistyön varmistamiseksi. Lakiin kirjattu mahdollisuus helpottaa ja selkiyttää myös korkeakoulujen sisäisten, maahanmuuttovirastolle suunnattuun tiedonantoon liittyvien prosessien määrittelyä ja kehittämistä.

HE:n mukaan korkeakouluille syntyy hallinnollista työtä tarpeesta selvittää uusien opiskelijoiden oleskelulupahistoriaa ja että työ pyritään automatisoimaan mahdollisimman pitkälti. Ylimääräisen hallinnollisen työn vähentämiseksi automatisointi on erittäin kannatettava toimi.

Johanna Säilä-Jokinen
Seinäjoen ammattikorkeakoulu